

Ačkoli je publikace souborem převážně juvenilní jednotlivých autorů, přináší řadu závažných podnětů. Editorům se přes široce formulované téma a disparátnost sledovaných problémů podařilo udržet sevřenost sborníku, což podtrhuje i fundovaná předmluva. Velká přednost také spočívá v atraktivitě vybrané látky, která je trvale aktuální a společensky univerzální, k jejím předpokládaným čtenářům proto jistě nemusí patřit pouze medievisté.

ANNA PAVLÍKOVÁ

EDICE A POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16).
Tomus VIII. *Fontes qui in archivis regionalibus terrae Moraviae et in archivis civitatum Brunensis et Ostraviensis asservantur*,
edd. Richard PSÍK et Václav BOK,
cooperantibus Pavel HRUBOŇ,
Kamil HARVÁNEK, Tomáš KREJČÍK,
Universitas Ostraviensis, Ostraviae 2015
449 s., ISBN 978-80-7464-755-0

Osmým svazkem dosáhla ediční řada *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.* významného milníku, neboť jím bylo dokončeno zpracování materiálu z Moravy a českého Slezska. Autorům připadl nevděčný úkol shromáždit listiny a listy roztroušené po okresních archivech, k nimž si nakonec přibrali i fondy archivů statutárních měst Ostravy a Brna. Hlavní editoři, klasický filolog Richard Psík a germanista Václav Bok, svojí specializací vhodně pokryli jazykový profil většiny zpřístupněných dokumentů, jejichž počet nakonec dosáhl úctyhodných 504 (317 z nich jsou listiny). A hned na začátku je třeba vyzdvihnout, že na rozdíl od sedmého svazku RBMV autoři zahrnuli do svého hledáčku i úřední opisy.

Podle novelizovaných pravidel RBMV je edice prováděna formou náhradních regestů v jazyce originálu, u německých a českých dokumentů předchází latinský záhlavní regest. Z originálního znění je transkribována datace, případně i incipity areng či kancelářské poznámky. Transkribována jsou i všechna osobní a místní jména. Podle

zavedeného úzu edice jsou transkripce součástí plynulého textu regestu, zatímco současné názvy lokalit následují v hranatých závorkách. Toto řešení, rozdílné například od RBM či *Regest Imperii*, nepovažují za příliš šťastné, neboť neumožňuje jasné vizuálně oddělit text psaný editorem od dikce listiny. Problematický je rovněž způsob řazení jmen v rejstříku, který zohledňuje předložku *de* (nadto nezávisle na skutečnosti, zda jde, nebo nejde o predikát); řazení ovlivňuje i mnohdy proměnný či nejednoznačný status (funkce) jednotlivých osob. Orientaci naopak usnadňuje hustý systém křížových odkazů, jenž zohledňuje jak transkripce jmen a názvů, tak i současné znění. Lze také kvitovat, že šlechtici jsou uváděni s příslušnou stránkou jak pod křestním jménem, tak pod predikátem či domicilem. To je značná výhoda oproti edicím, kde se čtenář dobere hledaného až po následování třetího či čtvrtého křížového odkazu.

Oproti starším svazkům václavských regest, které v aparátu uváděly pouze odkazy na dosavadní ediční či regestové zpřístupnění, se v posledních svazcích stále více objevují odkazy na sekundární literaturu. Tento trend je pro současnou ediční praxi charakteristický a vychází vstříc praktickým zřetelům a uživatelskému pohodlí. Každý čtenář, jenž není s příslušnou látkou do detailu seznámen, ocení odkazy na práce nabízející základní kontext. Uvedený požadavek zohlednil i osmý svazek, byť je literatura dle editorů uváděna „pouze výběrově s důrazem na práce diplomatické povahy“. I vzhledem k teritoriálnímu záběru nelze po editorech chtít komplexní rešerše literatury k jednotlivým roztroušeným dokumentům, přesto si myslím, že zůstali mnohdy na půli cesty a odkazy na literaturu vypadají značně nahodile. Z téměř 130 dokumentů, které se týkaly markraběte Jošta, se jen ve zlomku nachází odkaz na biografii od Václava Štěpána. Joštův životopisec přitom zohledňoval téměř veškerý materiál, a přestože k jeho způsobu výkladu můžeme mít výhrady, právě pro uvedení do kontextu je jeho práce neocenitelná. Stejně nedůsledné je využití děl ke Kravařům (Štěpánaova biografie Lacka z Kravař, Baletkova monografie), Kunštátům (monografie Petra Futáka a Miroslava Plačka) či pánům ze Sovince (monografie Davida Papajíka). Z biografie Martina Čapského o Přemku Opavském je pak důsledně recipován záznam v itineráři, ale přitom jen výběrově obsírnější text v jádru knihy. Pokud monografie ke šlechtě byly většinou, byť nedůsledně, recipovány, zkrátka přišly regionální dějiny. Aniž bych si chtěl činit nárok na úplnost (prošel jsem jen publikace, které jsem měl při ruce), byly by užitečné odkazy na práce k dějinám Žďáru nad Sázavou (Metoděj

Zemek a Antonín Bartušek), Havlíčkovu Brodu (Jiří Sochr) či Třebíči (Rudolf Fišer, zde nalezneme i reprodukce editovaných listin).

Uvedené glosy jsou perspektivou recenzenta, co by v knize chtěl mít, a nemusí být perspektivou editorů, kteří pravidlům řady RBMV učinili zadost a jejichž odkazy na literaturu jsou již jen bonusem. Sekundární literatura ovšem nemusí sloužit jen čtenářům postrádajícím souvislosti, ale nakonec i samotným editorům, jimž regionálního kontextu znalí předchůdci mohou usnadnit práci. U listiny z 30. března 1411 (č. 351), vydané Janem zvaným Leskovec de Hoslav, určují editoři přídomek s otazníkem jako Hosov. Při nahlédnutí do biogramu Jana z Leskovce v Dobiášových *Dějích Pelhřimova* zjistíme kromě kontextu rovněž vysvětlení predikátu (šlo o variantu jména Leskovec), jakož i skutečnost, že listina již byla jednou otištěna Ludwigem Schlesingerem a jednou regestována v *Archivu českém* Josefem Kalouskem. Žádné odkazy nejsou ani u listiny Beneše z Kravař pro Fulnek ze 17. září 1388 (č. 85), editované z opisu z roku 1429 ve fulneckém městském kopiáři. Ve skutečnosti byl dokument reflektován regionální literaturou (Tomáš Baletka, Adolf Turek), kde se dozvíme, že jeho originál vydal již Johann Loserth roku 1880. A ve Fulneku můžeme zůstat. Při bližším ohledání literatury k založení zdejšího augustiniánského kláštera (1389) zjistíme, že ve svazku regestovaný transumpt (č. 97) z listiny z roku 1542 ve skutečnosti již vydal Franz Kopetzky v *Regesten zur Geschichte des Herzogtums Troppau*.

Při apelu na důslednější zohlednění literatury je nicméně třeba upozornit na záludnost dvou typů odkazů – na práce v tisku a na internetové zdroje. Recenzovaná publikace zhusta odkazuje na katalog pečeti Archivu města Brna s názvem *Otisky minulosti*, jehož první svazek byl avizován k vydání již roku 2014, a *Codex iuris municipalis Marchionatus Moraviae*, ohlášený k vydání ve stejné době. Pokud lze v případě těchto knih doufat, že v budoucnu budou zveřejněny, horší situace je u *Katalogu pečeti, pečetidel a sbírkových odlítků*. S důvěrou v tuto databázi editoři rezignovali na podrobný popis pečeti, příslušná webová stránka ale již několik let mlčí.

Další poznámka bude opět z perspektivy uživatele a jeho pohodlí. Mezi odkazy na dosavadní registry bych uvítal i reference na existující položky v inventářích jednotlivých fondů, zvláště když publikace záslužně uvádí jejich soupis a stačily by tak zkrácené odkazy. Bohužel, soupis je řazen autorsky, a vybaven údaji o místě uložení ho tak musí případný zájemce procházet položku po položce, než na příslušný inventář narazí. Ani to mu pochopitelně ale nezaručí, že v inventáři

nalezne konkrétní dokument; odkaz v samotném registru by oba tyto problémy řešil.

Poslední zamyšlení již odhlíží od prezentovaného svazku a dotýká se koncepčního problému výběru dokumentů. Podle pravidel formulovaných naposledy Boženou Kopiczkovou mají RBMV zpřístupňovat „pouze písemnosti s listinným formulářem a listy užívané v úředním styku“ (Archivní časopis 56, 2006, s. 287). Toto vidění vychází z moderního oddělení veřejné a privátní sféry, což je ovšem středověku cizí. Je korespondence vrchnosti s úředníky panství úředním stykem? Je „nelistinná“ korespondence dvou úředníků úředním stykem? Kdo má vlastně pouvoir vydávat dokumenty, které můžeme označit jako úřední? A především, i pokud by se nám podařilo rozdělit materiál na úřední a neúřední, je ta druhá méněcennější pro poznání historie? Pochopitelně u určitých pramenných korpusů je třeba zvolit třídící princip, aby nás látka nezahltila, v případě václavské epochy ale vyřazený „neúřední“ materiál tvoří jen zlomek dochovaných pramenů. Proč ho tedy nezahrnout?

Podíváme-li se na ediční pravidla řady RBMV, odvedli autoři výtečnou práci, již je třeba ocenit i vzhledem k teritoriální a institucionální šíři excerpaného materiálu. Že nad svoje povinnosti podali nevďěčnému recenzentovi prst a ten chce celou ruku, nepadá na jejich vrub. Budiž ale výše uvedené reflexe příspěvkem do diskuse nad dalším osudem řady, která bude čelit revoluci v podobě digitálních technologií. Mnohé se jistě změní, ale technologické pokroky minimálně nabídnou efektivní spojení dosud roztroušených svazků do jednoho uživatelsky vstřícného prostředí.

ROBERT NOVOTNÝ

Documents on the Papal Plenary Indulgences 1300–1517 Preached in the 'Regnum Teutonicum', ed. Stuart JENKS, Brill, Leiden – Boston 2018 (= Later Medieval Europe 16)

811 s., ISBN 978-90-04-36012-9

Problematické odpustků ve 14. a zejména 15. století se v posledních letech dostalo nadprůměrné pozornosti historiků. Platí to zejména pro bádání o německých oblastech, přičemž důvod je nasnadě: 500. výročí Lutherova vystoupení proti odpustkům v roce 1517, považovaného za počátek reformace. V roce 2018 završilo tuto produkci